

Dış Ticaret Çalışanlarının İçsel Motivasyonlarının İşletmelerin Lojistik Performansına Etkisi

The Impact of Employee Intrinsic Motivation on the Logistics Performance of Foreign Trade Businesses

Mehmet BAŞKAYA

Y.L. Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi,
SBE, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi A.B.D.,
mehmet.baskaya@hotmail.com
<https://orcid.org/0009-0005-9800-4986>

Makale Başvuru Tarihi: 22.08.2025

Makale Kabul Tarihi: 08.10.2025

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Kemal KAMACI

Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi,
Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü,
kemalkamaci@kmu.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0003-4234-674X>

ÖZET

Bu araştırma, dış ticaret alanında faaliyet gösteren işletmelerde çalışanların içsel motivasyonlarının lojistik performansı üzerindeki etkisini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmada lojistik performans; gümrük süreçleri, altyapı yeterliliği, hizmet kalitesi, zamanlama, uluslararası sevkiyat yönetimi ve takip-izleme mekanizmaları olmak üzere altı boyutta ele alınmıştır. Araştırma kapsamında ilgili departman çalışanlarından elde edilen veriler Smart PLS 4 programında analiz edilerek içsel motivasyonun bu boyutların her birine olan katkısı yorumlanmıştır. Bulgular, yüksek düzeyde içsel motivasyona sahip çalışanların gümrük işlemlerinde hız ve doğruluk sağladığını, mevcut altyapıyı daha etkin kullandığını, hizmet kalitesini yükselttiğini, teslimat sürelerine uyumu artırdığını, uluslararası sevkiyatlarda koordinasyonu güçlendirdiğini ve takip-izleme süreçlerinde şeffaf bilgi akışı üzerinde etkisi olduğunu göstermektedir. Elde edilen bu sonuçlar lojistik performansın yalnızca teknolojik altyapı ve dışsal kaynaklarla değil aynı zamanda insan kaynağının psikolojik ve davranışsal yönleriyle de şekillendiğini ortaya çıkartmıştır. Araştırma, lojistik sektöründe rekabet gücünü artırmak isteyen işletmelerin teknik ve süreç odaklı yatırımların yanı sıra çalışanların içsel motivasyonunu güçlendirecek stratejilere de öncelik vermesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler:

Dış Ticaret,
İçsel Motivasyon,
Lojistik Performans,

ABSTRACT

This study aims to reveal the impact of employee intrinsic on logistics performance among businesses operating in foreign trade. Logistics performance is examined in six dimensions: customs processes, infrastructure adequacy, service quality, timelines, international shipment management, and track-and-trace mechanisms. Data obtained from employees in relevant departments were analyzed using Smart PLS 4, and the contribution of intrinsic motivation to each of these dimensions was interpreted. The findings indicate that employees with high levels of intrinsic motivation ensure speed and accuracy in customs procedures, utilize existing infrastructure more effectively, improve service quality, increase adherence to delivery schedules, strengthen coordination in international shipments, and promote transparent information flow in track-and-trace processes. These results reveal that logistics performance is shaped not only by technological infrastructure and external resources, but also by the psychological and behavioral aspects of human resources. The research emphasizes that businesses seeking to increase their competitiveness in the logistics sector should prioritize strategies that strengthen the intrinsic motivation of their employees, in addition to technical and process-oriented investments.

Keywords:

Foreign Trade,
Intrinsic Motivation,
Logistics Performance,

Önerilen Alıntı (Suggested Citation): BAŞKAYA, Mehmet ve KAMACI, Kemal (2025), "Dış Ticaret Çalışanlarının İçsel Motivasyonlarının İşletmelerin Lojistik Performansına Etkisi", *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, S.8(3), ss.750-766, Doi: <https://doi.org/10.33712/mana.1770818>

1. GİRİŞ

Küreselleşen dünya ekonomisinde dış ticaret, ülkelerin ekonomik kalkınma süreçlerinde stratejik bir rol yerine getirmektedir. İhracat ve ithalat faaliyetleri sadece mal ve hizmetlerin dolaşımını sağlamakla kalmayıp ülkeler arasındaki ekonomik bağları güçlendirmekte, uzmanlaşmayı artırmakta ve kaynakların daha verimli kullanılmasına katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda, dış ticaretin etkin yürütülmesinde lojistik performansın temel etken olduğu açıktır. Lojistik performans, malların doğru zamanda, doğru yerde ve uygun maliyetle ulaştırılabilme kapasitesi ile ölçülmekte ve dış ticaret süreçlerinin başarısını doğrudan etkilemektedir. Gelişmekte olan ülkelerde lojistik performansın iyileştirilmesi küresel pazarlarda rekabet gücünün artırılmasında kayda değer bir zorunlu bir unsur haline gelmektedir.

Son yıllarda yapılan araştırmalar lojistik performansın yalnızca fiziksel altyapı, gümrük süreçleri veya taşıma modları gibi teknik unsurlarla sınırlı olmadığını aynı zamanda insan faktörünün de süreçte etkili bir önem arz ettiğini göstermektedir. Özellikle dış ticaret departmanlarında görev yapan çalışanların motivasyon düzeyleri, lojistik operasyonların hız, güvenilirlik ile maliyet verimliliği bakımından doğrudan etkili bir unsur kabul edilmektedir. İçsel motivasyon, kişilerin işini yapma isteğinin, görev bilinci ve isteğinin ve problem problemleri çözme çabasının kendi içsel değerlerinden ve tatmin duygusundan kaynaklanması olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda, yüksek içsel motivasyona sahip çalışanlar operasyonel aksaklıklara karşı daha dirençli olmakta ve süreçlerde daha fazla inisiyatif almakta ve lojistik performansı artırıcı çözümler üretmektedirler.

Bu çalışma, Türkiye’de faaliyet gösteren dış ticaret departmanı çalışanlarının içsel motivasyon düzeyleri ile şirketlerin lojistik performansı arasındaki bağlantıyı araştırmayı hedeflemektedir. Araştırmanın önemi, motivasyon kavramının genellikle insan kaynakları veya örgütsel davranış çerçevesinde ele alınmasına karşın bu çalışmada doğrudan lojistik performans bağlamında değerlendirilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu çalışma ile akademik literatüre ve uygulamaya yönelik katkı sağlanması hedeflenmektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde dış ticaret, içsel motivasyon ve lojistik performans kavramları kuramsal bir çerçeve içinde tartışılmakta ve dış ticaret çalışanlarının lojistik performans üzerindeki rolü değerlendirilmektedir.

2.1. Dış Ticaret

Dış ticaret, bir ülkenin malları ile hizmetlerini başka ülkelere satma (ihracat) ve diğer ülkelere satın alma (ithalat) faaliyetlerini kapsayan tüm süreçleri ifade etmektedir. Uluslararası ekonomik ilişkilerin başlıca bileşenlerinden sayılan dış ticaret, ülkelerin kaynaklarını daha verimli kullanmalarını ve uzmanlaştıkları alanlarda üretim yaparak diğer ihtiyaçlarını dış kaynaklardan karşılamalarını mümkün kılmaktadır (Hill, 2014). Bu süreç, uluslararası ekonomik iş birliklerini destekleyerek küresel ticaret ağlarının ilerlemesine katkı sağlamaktadır.

İhracat, bir bir ülkenin malları ile hizmetlerini başka ülkelere satma süreci olarak görülmektedir. Bu faaliyet, işletmelerin uluslararası pazarlarda yer almasına olanak sağlar ve ülke ekonomisine döviz girdisi kazandırır (Hill, 2014). İhracat, ekonomik büyümede kritik bir rol üstlenir ve dış ticaretin temel bileşenlerinden biridir (Kotler ve Keller, 2016).

İhracat faaliyetleri, genellikle dış ticaret politikaları, döviz kuru değişimleri, uluslararası rekabet koşulları ve lojistik süreçlerden etkilenmektedir. İşletmelerin ihracat performansı, lojistik süreçlerin etkinliğiyle doğrudan ilişkilidir (Christopher, 2016). Bu nedenle, ihracat sürecinin başarılı bir şekilde yürütülebilmesi için hem teknik altyapı hem de insan kaynağı açısından yeterlilik gereklidir (Mentzer vd., 2001).

İthalat, bir ülkenin başka ülkelere mal ve hizmet satın alması sürecidir. İşletmeler, üretimlerinde kullanmak üzere gerekli olan hammadde, yarı mamul veya teknolojik ürünleri ithalat yoluyla temin edebilirler (Hill, 2014). İthalat, üretim ve tüketim ihtiyaçlarının karşılanmasında stratejik öneme sahiptir.

İthalat işlemleri, gümrük düzenlemeleri, lojistik altyapı, tedarik zinciri yapısı ve dış ticaret politikalarının etkisiyle şekillenmektedir. Sürecin etkin bir şekilde işlemesi, zaman ve maliyet verimliliği açısından kritik bir öneme sahiptir (Christopher, 2016). Lojistik performansın yüksek olması, ithalat sürecindeki aksaklıkların azaltılmasına katkı sağlamaktadır.

2.2. İçsel Motivasyon

İçsel motivasyon, bireyin bir görevi veya faaliyeti, faaliyetin kendisinden aldığı haz ve tatmin nedeniyle gönüllü olarak yerine getirmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Bireyin yapmakta olduğu iş ile bu işten doyum sağlaması durumu arasındaki aracıyı ifade eden durum da dışsal motivasyon olarak tanımlanmaktadır. İçsel motivasyonda bireyin duyduğu tatmin hissi yaptığı işin kendisinden kaynaklanırken, dışsal motivasyonda duyulan tatmin hissi ise maddi ve sözlü ödüllerin verildiği dışsal bir araçtan doğar (Gagné ve Deci, 2005).

Spesifik olarak, içsel motivasyon, çalışanların görevleri yürütürken aktif katılım göstermelerini teşvik eder, zorluk arayışını artırır ve görev tamamlama sürecindeki engellere karşı dayanıklılık kazandırır. Bu durum ile bireylerin kendi kendine odaklı bir şekilde, proaktif bir yapıya sahip olan iş becerileri faaliyetlerine katılmaları sağlanabilir. Çalışanlar, kendi iş süreçlerine daha çok insanı dâhil edebilir ya da iş becerileri gerektiren görev ve ilişkisel boyutları ile bağlantılı olarak gönüllü bir şekilde daha fazla zorluk içeren işlerde görev alabilirler (Lee ve Song, 2019).

İçsel motivasyon, kişinin davranışlarını düzenlerken aynı zamanda kişiyi harekete geçirmektedir. Bu işin kendisi sayesinde olmaktadır. İşin ilgi çekici ve zorlayıcı olması, bireyin beceri ve yeteneklerini kullanabilmesi, sorumluluk alınması, işin çeşitlilik içeren yapısı, işin çalışan açısından önemi de kişiyi tatmin eden geri bildirimleri beraberinde getirir (Mottaz, 1985).

2.3. Lojistik Performans

Lojistik performans, ülkelerin küresel ticaret sistemine entegrasyonunda önemli bir belirleyici olarak kabul edilmektedir. Zaman, maliyet ve güvenilirlik gibi unsurlar açısından rekabet avantajı sağlayabilen ülkeler, daha yüksek ihracat ve ithalat hacmine ulaşabilmektedir (Meşin ve Cura, 2022). Ayrıca, lojistik altyapının ve süreçlerin gelişmişlik düzeyi, uluslararası ticari ilişkilerin niteliğini doğrudan etkilemektedir.

Gelişmekte olan ülkeler için dış ticaret hacminin artırılabilmesi, büyük ölçüde lojistik altyapının güçlendirilmesine bağlıdır. Bu kapsamda, gümrük süreçlerinin hızlandırılması, ulaştırma altyapısının modern teknolojilerle geliştirilmesi ve dijital çözümlerin lojistik faaliyetlere entegre edilmesi hem lojistik performansın iyileştirilmesine hem de dış ticaret süreçlerinin daha verimli hale gelmesine katkı sunmaktadır (Özgün Acar ve Benli, 2021). Lojistik Performans Endeksi (LPI), ülkelerin lojistik yeterliliğini ölçerek dış ticaret potansiyellerinin değerlendirilmesinde kritik bir ölçüt olarak kullanılmaktadır. Türkiye'nin son yıllardaki LPI sıralamasındaki konumu, lojistik kapasitesinin gelişim sürecinde olduğunu ortaya koymaktadır (World Bank, 2023). Ancak bu tablo, dış ticaret potansiyelinin henüz tam anlamıyla değerlendirilemediğine işaret etmektedir.

Lojistik faaliyetlere ilişkin maliyetlerin yüksekliği, dış ticaretle uğraşan işletmelerin rekabet avantajını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle taşıma, depolama ve dağıtım süreçlerinin maliyet açısından etkin bir şekilde yönetilmesi, ihracatçı firmaların küresel pazarda varlıklarını sürdürebilmeleri bakımından kritik bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Çakmak ve Duran, 2018). Lojistik altyapının kapasite ve etkinliği ise özellikle KOBİ'lerin ihracat faaliyetlerine yönelmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Nitelikli ve gelişmiş lojistik hizmetlerin varlığı, küçük ve orta ölçekli işletmelerin uluslararası pazarlara erişimini kolaylaştırarak ihracat hacimlerinin artmasına katkı sağlamaktadır (Gassman ve Keupp, 2007).

Sonuç olarak lojistik performansın önemi yalnızca iç piyasa dinamikleriyle sınırlı kalmamakta, aynı zamanda dış ticaretin sürdürülebilirliği açısından da stratejik bir değer taşımaktadır. Türkiye'nin lojistik altyapısını güçlendirmeye yönelik gerçekleştireceği yatırımlar ve reformlar, dış ticaret hacminin büyümesine ve ihracatın artmasına doğrudan katkı sağlayacaktır (Koca, 2021).

Lojistik Performans Endeksi'nin "gümrük ve sınır yönetimi verimliliği" bileşeni, ülkelerin uluslararası ticarete rekabet avantajını belirleyen temel unsurlardan biri olarak öne çıkmaktadır. Bu boyut, gümrük işlemlerinin hızını, maliyet düzeyini, şeffaflığını ve öngörülebilirliğini değerlendirerek, ticaret akışlarının ne ölçüde etkin yönetildiğini ortaya koymaktadır. Modern gümrük uygulamaları risk analizi temelli denetimler, elektronik beyan sistemleri, ön beyan süreçleri ve yetkilendirilmiş yükümlü statüsü gibi kolaylaştırıcı mekanizmalar aracılığıyla işlem sürelerini kısaltmakta ve maliyetleri azaltmaktadır (World Bank, 2023).

Lojistik Performans Endeksi'nin altyapı boyutu ise hem lojistik sistemlerin hem de ticari faaliyetlerin etkinliği üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Ampirik çalışmalar ve çok kriterli karar verme modelleri, altyapı bileşeninin endeks içerisindeki ağırlığının oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Örneğin bu boyutun 0,24

ile en kritik unsur olduğu, izleme ve takip (tracking and tracing) bileşenine kıyasla iki kat daha fazla önem taşıdığı belirlenmiştir (Razael vd., 2018).

Lojistik Performans Endeksi'nin bir diğer unsuru olan lojistik hizmetlerinin yeterliliği ve kalitesi (Quality of Logistics Services, QLS), genel performans üzerinde en güçlü etkiye sahip bileşen olarak değerlendirilmektedir. Bu durum, lojistik hizmet sağlayıcılarının hızlı, doğru ve güvenilir hizmet sunarak müşteri beklentilerini karşılama, ülke lojistik performansını yükseltmede kritik bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır (Diep vd., 2024). Zamanlama (Timeliness) bileşeni, teslimatların planlanan sürelerde gerçekleşme oranını ölçerek lojistik zincirinin etkinliğini değerlendirmektedir. Teslimat sürelerinin iyileştirilmesi, tedarik zincirindeki belirsizliklerin azaltılması ve stok maliyetlerinin düşürülmesi açısından stratejik bir öneme sahiptir (Arvis vd., 2018).

Uluslararası sevkiyat boyutu ise sınır ötesi mal hareketlerinin hızını, güvenilirliğini ve maliyet etkinliğini ölçmektedir. Bu bileşen, uluslararası ticaretin verimliliği ve ekonomik entegrasyon düzeyi açısından kritik bir rol oynamaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, sevkiyat süreçlerindeki aksaklıkların ticaret akışlarını yavaşlattığı ve rekabet gücünü azalttığı görülmektedir (Nguyen, 2021). Son olarak takip ve izleme sistemleri bileşeni, gönderilerin konum ve durum bilgilerinin anlık olarak izlenmesine olanak tanıyarak tedarik zincirinde şeffaflık ve görünürlük sağlamaktadır. Bu durum yalnızca operasyonel verimliliği artırmakla kalmamakta, aynı zamanda risk yönetimini kolaylaştırarak müşteri memnuniyetini de güçlendirmektedir (Ada vd., 2021).

2.4. Dış Ticaret Çalışanlarının Lojistik Performans Üzerindeki Rolü

Çalışanların lojistik performans üzerindeki rolü gümrük işlemlerinden belge hazırlamaya kadar uzanan çeşitli görev alanlarında görülmekte olup, bu roller aşağıda başlıklar halinde incelenmektedir.

2.4.1. Gümrük ve Risk Yönetimi

Dış ticaret birimleri, ihracat ve ithalat operasyonlarında gümrük işlemlerinin eksiksiz, doğru ve hızlı bir şekilde yürütülmesinden sorumludur. Gümrük süreçlerinde yaşanan gecikmeler, teslimat sürelerini uzatarak lojistik zincirin etkinliğini olumsuz etkiler. Bu nedenle gümrük işlemlerinin profesyonel biçimde yönetilmesi hem zaman tasarrufu sağlamakta hem de maliyetleri azaltarak lojistik performansı iyileştirmektedir (Kilibarda vd., 2017). Ayrıca gümrük mevzuatında gerçekleşen değişikliklerin yakından izlenmesi ve işletme süreçlerinin bu değişikliklere hızlı şekilde uyum sağlaması, dış ticaret işlemlerinde hata oranlarını ve olası ceza risklerini önemli ölçüde azaltmaktadır. Dış ticaret uzmanlarının gümrük beyannameleri, tarife uygulamaları ve serbest dolaşım belgeleri gibi kritik belgeleri doğru ve eksiksiz biçimde yönetmesi ise işletmelerin uluslararası pazardaki güvenilirliğini ve itibarını korumada belirleyici rol oynamaktadır (Holzner ve Peci 2012).

Dış ticaret faaliyetlerinde görev alan çalışanlar, hedef pazarlara ilişkin teknik düzenlemeler, kalite standartları ve yasal yükümlülükleri dikkate alarak sürecin etkin şekilde ilerlemesini sağlamaktadır. Ürünlerin CE, FDA veya benzeri uluslararası standartlarla uyumlu olması, ihracatın gerçekleştirilebilirliği üzerinde doğrudan belirleyici rol oynamaktadır. Bu sürecin doğru yönetilmesi, ihracat işlemlerinde iade, gecikme ve kayıp gibi olası risklerin minimize edilmesine katkı sunmaktadır (Raidell Law Firm, 2025). Ayrıca dış pazarlarda geçerli olan ithalat rejimlerinin, kota uygulamalarının ve gümrük vergilerinin düzenli olarak takip edilmesi hem fiyatlandırma politikalarının belirlenmesi hem de stratejik pazar seçimlerinin yapılması açısından kritik öneme sahiptir. Güncel mevzuat bilgisine sahip olmayan dış ticaret birimleri, işletmeleri önemli maliyetler ve risklerle karşı karşıya bırakabilmektedir. Bu nedenle dış pazarlara uyum sağlama süreci lojistik başarının temel bileşenlerinden biri olarak değerlendirilmektedir (Özgün Acar ve Benli, 2021).

2.4.2. Uluslararası Lojistik Planlama

Dış ticaret birimleri, uluslararası taşıma rotalarının belirlenmesi, uygun taşıma modunun seçimi (denizyolu, karayolu, havayolu, demiryolu) ve transit sürelerin planlanmasında merkezi bir rol üstlenmektedir. Etkili lojistik planlama, ürünlerin zamanında ve güvenli bir şekilde hedef pazarlara ulaşmasını sağlayarak müşteri memnuniyetini ve tekrar sipariş olasılığını artırmaktadır (Çakmak ve Duran, 2018). Buna karşın lojistik süreçlerdeki aksaklıklar veya plansızlıklar, işletmeler için yüksek demuraj, gecikme ve sigorta maliyetleri gibi ek yükler oluşturabilmektedir. Bu nedenle uluslararası lojistik operasyonlarının stratejik olarak planlanması, dış

ticaretin başarısını doğrudan etkileyen kritik bir unsur olarak değerlendirilmektedir. İyi yapılandırılmış lojistik süreçler, tedarik zinciri verimliliğinin artırılmasına da önemli katkı sağlamaktadır (Yıldız ve Wolff, 2018).

2.4.3. Taşıyıcı Seçimi ve Yükleme Organizasyonu

Dış ticaret birimleri, taşıyıcı firmalarla yapılacak sözleşmeleri, taşıma sigortalarını ve yükleme operasyonlarını titizlikle yönetmelidir. Taşıyıcı seçimi hem maliyet hem de güvenlik açısından kritik bir öneme sahiptir. Güvenilir taşımacılarla iş birliği yapmak, teslimat sürelerini kısaltmakta ve ürün kaybı riskini önemli ölçüde azaltmaktadır.

Yükleme organizasyonu ise konteyner tipi, sevkiyat zamanı ve istifleme kuralları gibi birçok teknik detayı içermektedir. Bu süreçte yapılan herhangi bir hata, tüm sevkiyatın zarar görmesine yol açabilir. Bu nedenle dış ticaret çalışanlarının lojistik terminolojiye, araç kapasitelerine ve yük emniyeti prosedürlerine hâkim olmaları büyük önem taşımaktadır (Uğurlu ve Keser, 2020).

2.4.4. İthalat ve İhracat Belgelerinin Hazırlanması

Taşımaya konu olan malların ihracat veya ithalatının gerçekleştirilmesi için gerekli belgelerin eksiksiz ve doğru şekilde hazırlanması büyük önem taşımaktadır. Bu belgeler arasında ticari fatura, çeki listesi, ATR, EUR1 ve menşe şahadetnamesi gibi evraklar bulunmaktadır. Belgelerdeki eksiklikler veya hatalar, malların gümrükte beklemesine ve çeşitli cezalara yol açabilmektedir (Ticaret Bakanlığı, 2025).

Belgelerin zamanında hazırlanması ve ilgili dış ticaret mevzuatına uygun olarak düzenlenmesi, işlemlerin hızlı bir şekilde tamamlanmasını sağlamaktadır. Dış ticaret çalışanlarının belgeleri titizlikle kontrol etmesi, sürecin sorunsuz ilerlemesine katkı sunmakta ve dolayısıyla lojistik performansın artmasına doğrudan etki etmektedir (Çetinkaya ve Ersöz, 2019).

3. LİTERATÜR TARAMASI

Dış ticaret, küreselleşen ekonomi ortamında ülkelerin büyüme ve rekabet kapasitesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu çerçevede dış ticaret çalışanlarının içsel motivasyon düzeyleri işletmelerin lojistik performansını doğrudan etkileyen kritik bir faktör olarak öne çıkmaktadır. İçsel motivasyon, bireylerin kendi iç kaynaklarından kaynaklanan bir yönlendirme mekanizmasıdır ve çalışanların işlerine bağlılıklarını, verimliliklerini artırabilir. Çalışan motivasyonunun güçlendirilmesi, lojistik süreçlerin etkinliğini yükselterek işletmelerin rekabet avantajını artırabilir.

Lojistik performans, bir işletmenin mal ve hizmetleri doğru zamanda, doğru yerde ve uygun maliyetle ulaştırabilme kapasitesi olarak tanımlanmaktadır. Bu performans, doğrudan çalışanların motivasyon düzeyleriyle ilişkilidir. Örneğin Yıldız ve Şen (2024) tarafından yapılan araştırmada, çalışan motivasyonunun performans ve işe bağlılık üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bulgular, motivasyonun çalışanların performansını artırdığını ve bunun işletmelerin genel verimliliğine olumlu yansıdığını ortaya koymaktadır. Bu durum, dış ticaret çalışanlarının içsel motivasyonlarının yükseltilmesinin, lojistik süreçlerin etkinliğini artırabileceğini göstermektedir.

Benzer şekilde Bogomyakov (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, çalışan motivasyonunun iş performansı üzerindeki etkisi ve bağlılığın bu ilişkideki rolü incelenmiştir. Araştırma, motivasyonun iş performansı üzerinde belirgin bir olumlu etkisi olduğunu ve çalışan bağlılığının da bu performansı desteklediğini ortaya koymaktadır. Bu bulgular, dış ticaret çalışanlarının içsel motivasyonlarının güçlendirilmesinin lojistik performans üzerinde olumlu bir etki yaratabileceğini desteklemektedir.

Lojistik performansın artırılmasında, çalışan motivasyonunun yükseltilmesinin önemi vurgulanmaktadır. Köse ve Özgüner (2025), lojistik performansın rekabet avantajını güçlendirdiğini, maliyetleri düşürdüğünü, hizmet kalitesini artırdığını ve ticaret hacmini olumlu yönde etkilediğini belirtmektedir. Bu bağlamda içsel motivasyonun artırılması, çalışanların lojistik süreçlerde daha verimli ve etkin çalışmalarına olanak sağlayarak işletmelerin genel performansını yükseltebilir.

Özsoy vd. (2019) tarafından yapılan bir çalışmada ise doğrudan yabancı sermaye girişleri ve yenilikçi faaliyetlerin, ülkelerin lojistik performansını artıran bilgi yayılım kanalları olarak işlev gördüğü belirtilmektedir. Bu durum, çalışanların içsel motivasyonlarının geliştirilmesinin, yenilikçi düşünme becerilerini artırabileceğini

ve lojistik süreçlerin iyileştirilmesine katkı sağlayabileceğini göstermektedir. Ayrıca dış ticaret çalışanlarının içsel motivasyon düzeyleri, iş tatmini ve bağlılık üzerinde de etkili olmaktadır. Mahrum Ferik ve Dil Şahin (2024) tarafından gerçekleştirilen bir literatür taramasında, lojistik yönetimi ile dış ticaret performansı arasındaki ilişki incelenmiş ve Türkiye örneğinde lojistik yönetimindeki iyileştirmelerin dış ticaret performansını artırabileceği öngörülmüştür. Bu çerçevede çalışan motivasyonunun yükseltilmesi, lojistik süreçlerin etkinliğini artırarak dış ticaret performansını da olumlu yönde etkileyebilir.

Sonuç olarak dış ticaret çalışanlarının içsel motivasyonlarının güçlendirilmesi, işletmelerin lojistik performansını iyileştiren önemli bir faktördür. Çalışanların motivasyon düzeylerinin artırılması, lojistik süreçlerin etkinliğini yükselterek işletmelerin rekabet avantajını artırabilir. Bu nedenle işletmelerin içsel motivasyonu geliştirmeye yönelik stratejiler üretmesi, lojistik performansın iyileştirilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. İçsel motivasyon, bireylerin kendi iç kaynaklarından gelen bir yönlendirme mekanizması olarak çalışanların iş performansını artırmada merkezi bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda lojistik performansın artırılabilmesi için çalışan motivasyon düzeylerinin iyi anlaşılması ve yönetilmesi gerekmektedir.

4. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Araştırmanın bu bölümünde araştırma modeli ve hipotezlerden başlayarak geçerlilik, güvenilirlik ve bulgulara ilişkin değerlendirmeler alt başlıklarda açıklanmaktadır.

4.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, dış ticaret çalışanlarının içsel motivasyonlarının şirketlerin lojistik performansına etkisini ölçmektir. Özellikle dış ticaret operasyon departmanı çalışanlarının lojistik faaliyetler üzerindeki doğrudan etkisi lojistik performans bağlamında değerlendirildiğinde çalışanların içsel motivasyonunun yüksek olması performansı olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Bu amaç doğrultusunda katılımcılara demografik özellikler, içsel motivasyon ve lojistik performans olmak üzere 3 bölümden oluşan anket formu yöneltilerek veriler toplanmış ve elde edilen verilerin analizi Smart PLS 4 programında yapılarak sonuca ulaşılmıştır.

4.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada, nicel araştırma yöntemlerinden anket yöntemi kullanılmış ve tesadüfi olmayan örnekleme tekniklerinden kasıtlı örnekleme tekniği uygulanmıştır. Araştırma, Türkiye’de faaliyet gösteren orta ve büyük ölçekli işletmelerin dış ticaret departmanlarında çalışan profesyonellere yönelik olarak yapılmıştır. Zaman ve maliyet kısıtları göz önünde bulundurularak, veri toplama süreci iki ay ile sınırlandırılmış ve bu sürede anket uygulamasına katılmayı kabul eden 47 dış ticaret profesyonelinden veri elde edilmiştir. Ankette, demografik bilgi formu ile birlikte 5’li Likert tipinde iki ölçek kullanılmıştır. İçsel motivasyon ölçeği Özoğlu ve Erdemir (2021)’in çalışmasından, lojistik performans ölçeği ise Akdoğan ve Durak (2017) ile Bardak ve Mamatoğlu (2023)’ün çalışmalarından elde edilmiştir. Analizde, küçük örneklemle çalışmaya olanak tanınması, normal dağılım varsayımı gerektirmemesi ve karmaşık modellerin test edilmesinde etkin sonuçlar sunması (Hair vd., 2017) nedeniyle Smart PLS 4 programı tercih edilmiş ve PLS-SEM (En Küçük Kareler Yapısal Eşitlik Modellemesi) ile verilerin analizi yapılmıştır.. Elde edilen veriler doğrultusunda model oluşturulmuş, oluşturulan modele ise faktör analizi, güvenilirlik ve geçerlilik analizi, yapısal geçerlilik analizi, güven aralıkları, ayrışma geçerliliği analizi yapılmış ve son olarak yapısal model yol katsayıları ve anlamlılık değerlerine bakılarak programda oluşturulan model test edilmiştir.

4.3. Araştırmanın Hipotezleri

Mevcut literatür ışığında ve çalışmanın kavramsal çerçevesi doğrultusunda, dış ticaret çalışanlarının içsel motivasyonunun işletmelerin lojistik performansı üzerindeki etkilerini test etmeye yönelik olarak aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir.

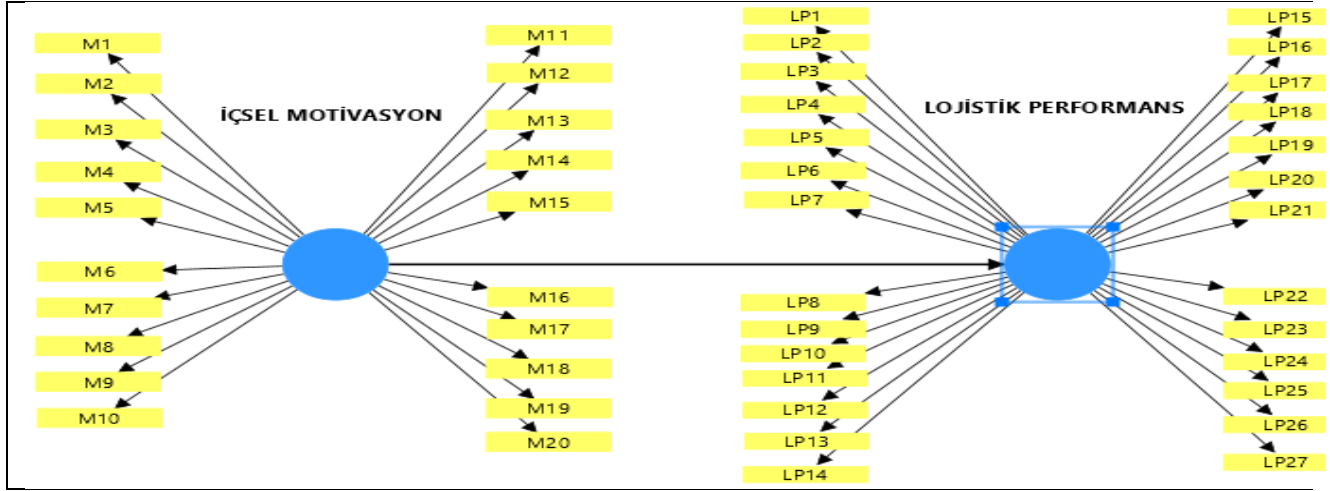
- H₀: Dış ticaret çalışanlarının içsel motivasyonlarının işletmelerin lojistik performansı üzerinde pozitif etkisi yoktur.
- H₁: Dış ticaret çalışanlarının içsel motivasyonlarının işletmelerin lojistik performansı üzerinde pozitif etkisi vardır.

Belirlenen H_0 ve H_1 hipotezleri, dış ticaret çalışanlarının içsel motivasyonunun lojistik performans üzerindeki etkisini farklı boyutlarıyla incelemeyi amaçlamaktadır. Hipotezlerin test edilmesiyle içsel motivasyonun bu boyutların her birine olan katkısı ortaya konacak ve çalışanların motivasyon düzeylerinin işletmelerin lojistik verimliliği üzerindeki rolü ampirik veriler ışığında değerlendirilecektir.

4.4. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın teorik çerçevesi ve hipotezler doğrultusunda oluşturulan araştırma modeli, değişkenler arasındaki olası ilişkileri görselleştirerek Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Araştırma Modeli

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur

Bu çalışmada katılımcıların anketlere verdikleri yanıtlardan elde edilen verilerin analizi Smart PLS 4 programına aktarılarak PLS-SEM (En Küçük Kareler Yapısal Eşitlik Modellemesi) yapılmıştır. Bu doğrultuda içsel motivasyon bağımsız değişken olarak, lojistik performans ise bağımlı değişken olarak ele alınmıştır.

4.5. Araştırmanın Analizi

Faktör analizi kapsamında, ölçüm modelinin geçerliliğini değerlendirmek ve her bir maddeye ait dış yükleme katsayılarını belirlemek amacıyla elde edilen veriler Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Dış Yükleme Katsayıları Matrisi (Outer Loadings)

Göstergeler	Lojistik Performans	İçsel Motivasyon
LP1	1,208	
LP10	0,91	
LP11	0,963	
LP12	0,796	
LP13	1,014	
LP14	0,965	
LP15	1,204	
LP16	0,817	
LP17	0,954	
LP18	0,771	
LP19	0,813	
LP2	1,471	
LP20	1,008	
LP21	1,068	
LP22	1,308	
LP23	1,233	

LP24	1,194	
LP25	0,954	
LP26	0,707	
LP27	1,033	
LP3	1,131	
LP4	0,912	
LP5	1,002	
LP6	1,022	
LP7	0,802	
LP8	0,996	
LP9	0,784	
M1		0.805
M10		0.802
M11		0.707
M12		0.966
M13		0.989
M14		0.556
M15		0.82
M16		0.97
M17		1.769
M18		1.02
M19		0.836
M2		0.798
M20		0.921
M3		0.743
M4		1.113
M5		1.089
M6		1.236
M7		1.331
M8		1.645
M9		1.415

Kaynak: Smart PLS 4 aracılığıyla yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Yapılan PLS-SEM analizinden elde edilen dış yükleme katsayıları, her bir göstergenin ait olduğu yapı ile olan ilişkisini ve temsil gücünü ortaya koymaktadır. Literatürde, yükleme katsayılarının 0,70 ve üzeri olması genellikle kabul edilebilir düzeyde faktör yüküne işaret etmekte; 0,80'ın üzerindeki değerler ise yüksek düzeyde temsil gücüne sahip göstergeler olarak değerlendirilmektedir (Hair vd., 2021).

Analiz sonucunda, Lojistik Performans yapısına ait göstergelerin yükleme değerlerinin 0,707 ile 1,471 arasında değiştiği, büyük çoğunluğunun 1,00'in üzerinde olduğu görülmektedir. Bu durum, göstergelerin yapıyı güçlü biçimde yansıttığını ve ölçüm modelinin güvenilir olduğunu göstermektedir.

İçsel Motivasyon boyutunda yükleme değerleri 0,556 ile 1,769 aralığında değişmektedir. En yüksek yükleme M17 (1,769) ile elde edilmiş olup, bu göstergenin yapıyı çok güçlü şekilde temsil ettiği görülmektedir. Ancak M14 göstergesinin yükleme katsayısı (0,556) kabul edilebilir sınırın altında kalmaktadır. Literatürde, 0,50 ile 0,70 arasındaki yüklemelerin teorik olarak desteklenmesi halinde modelde tutulabileceği belirtilmektedir (Hair vd., 2017).

Genel olarak, elde edilen yükleme değerleri, her iki yapının da yüksek düzeyde geçerliliğe sahip olduğunu göstermektedir. Tüm göstergeler pozitif ve anlamlı faktör yüklerine sahip olup, ölçüm modelinin güvenilirliği ve geçerliliği açısından kabul edilebilir düzeydedir. Bu sonuç, araştırmanın kavramsal modelinde yer alan yapıların anket maddeleriyle doğru ve tutarlı şekilde ölçüldüğünü desteklemektedir.

4.6. Güvenilirlik ve Geçerlilik Analizi

Elde edilen dış yükleme katsayıları, ölçüm modelinin güvenilirlik ve geçerliliğini değerlendirmek için bir temel oluşturmaktadır. Bu nedenle bu bölümde güvenilirlik ve geçerlilik analizine yer verilmiştir.

Tablo 2. Yapı Güvenirliği ve Geçerliliği (Construct Reliability and Validity)

	Cronbach's Alpha	Composite Reliability (rho_a)	Composite Reliability (rho_c)
Lojistik Performans	0,964	0,971	0,967
İçsel Motivasyon	0,915	0,929	0,924

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Yapı güvenilirliği ve geçerliliği değerleri incelendiğinde, Lojistik Performans yapısının Cronbach's Alpha değeri 0,964 olarak bulunmuş ve bu değer literatürde önerilen 0,70 eşliğinin oldukça üzerinde olmakla birlikte yüksek düzeyde iç tutarlılık göstermektedir (Nunnally ve Bernstein, 1994; Hair vd., 2021). Benzer şekilde, Composite Reliability (rho_a ve rho_c) değerleri de sırasıyla 0,971 ve 0,967 olarak hesaplanmış, bu da yapının yüksek ölçüm güvenilirliğine sahip olduğunu göstermektedir (Fornell ve Larcker, 1981). İçsel Motivasyon yapısında ise Cronbach's Alpha değeri 0,915 olup yüksek düzeyde iç tutarlılığı ifade etmektedir. Composite Reliability değerleri (rho_a = 0,929, rho_c = 0,924) kabul edilebilir eşiklerin üzerindedir (Hair vd., 2021). Her iki yapı da yüksek iç tutarlılık güvenilirliğine sahiptir.

4.7. Güven Aralıkları

Ölçeklerin güvenilirlik ve geçerlilik düzeylerinin belirlenmesinin ardından her bir değişkenin güven aralıkları analiz edilerek ölçümlerin istatistiksel doğruluğu ve güvenilirliği daha ayrıntılı biçimde değerlendirilmiştir.

Tablo 3. Toplam Etkiler ve Güven Aralıkları (Total Effects - Confidence Intervals Bias Corrected)

Etki Türü	Original Sample (O)	Sample Mean (M)	Bias	%2,5	%97,5
İçsel Motivasyon -> Lojistik Performans	0,891	0,941	0,050	0,642	1,097

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Elde edilen sonuçlar, bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki toplam etkisinin 0,891 olduğunu göstermektedir. Bu değer, modelde bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki hem doğrudan hem dolaylı etkilerinin birleşik etkisini ifade etmektedir (Hair vd., 2022). Bootstrapping yöntemiyle elde edilen örneklem ortalaması (0,941) ile orijinal örneklemden hesaplanan tahmin arasındaki bias (0,050) oldukça düşük olup, modelin tahminlerinde yanlılık olmadığını göstermektedir (Hair vd., 2017). Bias düzeltilmiş (%95) güven aralığı 0,642 ile 1,097 arasında değişmekte olup, toplam etkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, elde edilen bulgular bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

4.8. Ayrışma Geçerliliği Analizi

Ölçüm modelindeki değişkenlerin ayırt ediciliğini ortaya koymak için ayrışma geçerliliği analizi uygulanmış ve sonuçlar Fornell-Larcker kriteri doğrultusunda Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Ayrışma Geçerliliği (Discriminant Validity – Fornell – Larcker Criterion)

	Lojistik Performans	İçsel Motivasyon
Lojistik Performans	0,727	
İçsel Motivasyon	0,521	0,627

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Analizde yer alan Fornell-Larcker kriteri sonuçlarına göre, her bir yapının karekök AVE değeri, o yapının diğer yapılarla olan korelasyon katsayılarından büyüktür. Lojistik Performans yapısının karekök AVE değeri 0,727, İçsel Motivasyon yapısının karekök AVE değeri ise 0,627 olarak hesaplanmıştır. Bu değerler, ilgili yapıların diğer yapılarla olan korelasyonlarından (0,521) daha yüksek olduğundan, Fornell-Larcker kriterine göre ayrışma geçerliliği sağlanmıştır (Hair vd., 2021). Elde edilen sonuç, ölçüm modelinde yer alan yapıların birbirinden kavramsal olarak ayırt edilebilir olduğunu göstermektedir.

4.9. Yapısal Geçerlilik Analizi

Ayrışma geçerliliği analizinin tamamlanmasının ardından değişkenler arasındaki yapısal ilişkilerin gücünü ve anlamlılığını değerlendirilmiştir.

Tablo 5. Yapısal Model Yol Katsayıları ve Anlamlılık Değerleri (Bootstrapping - Structural Model Assessment)

	İçsel Motivasyon -> Lojistik Performans
Original Sample (O)	0,891
Sample Mean (M)	0,946
Standard Deviation (STDEV)	0,123
T Statistics (O/STDEV)	7,248
P Values	0,000

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Elde edilen analiz sonuçlarına göre, İçsel Motivasyon → Lojistik Performans yol katsayısı 0,891 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, literatürde önerilen 0,10'un üzerindeki katsayıların anlamlı bir ilişkiyi temsil ettiği göstermektedir (Cohen, 1988; Hair vd., 2021). Modelin T istatistiği değeri 7,248 olup, bu değer >1,96 sınırının çok üzerinde olduğundan, ilişkinin istatistiksel olarak yüksek düzeyde anlamlı olduğunu göstermektedir. P değeri ise 0,000 olarak hesaplanmış ve $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuç ise H0 hipotezinin reddedildiğini, H1 hipotezinin kabul edildiğini göstermektedir. Elde edilen bu sonuca göre; dış ticaret çalışanlarının içsel motivasyonlarının işletmelerin lojistik performansı üzerinde pozitif etkisi vardır.

4.10. Demografik Bulgular

Bu aşamada, çalışmaya dâhil edilen bireylerin demografik dağılımları Tablo 6 aracılığıyla sunulmuştur.

Tablo 6. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişken	Kategori	Katılımcı Sayısı	Oran (%)
Cinsiyet	Erkek	34	72,3
	Kadın	13	27,7
Yaş	18–24 arası	4	8,5
	25–31 arası	10	21,3
	32–38 arası	10	21,3
	39–45 arası	13	27,7
	46 ve üstü	10	21,3
Eğitim Durumu	Ortaöğretim	1	2,1
	Ön Lisans	11	23,4
	Lisans	29	61,7
	Yüksek Lisans	6	12,8
Mevcut Firmada Çalışma Süresi	1 yıldan az	5	10,6
	1–3 yıl arası	13	27,7
	3–7 yıl arası	12	25,5
	7 yıldan fazla	17	36,2
Sektörde Çalışma Süresi	1 yıldan az	2	4,3
	1–3 yıl arası	6	12,8
	3–7 yıl arası	11	23,4
	7 yıldan fazla	28	59,6
Şirket Türü	Anonim şirket	32	68,1
	Limited şirket	14	29,8
	Şahıs işletmesi	1	2,1
Faaliyet Türü	İhracat ve ithalat yapıyor	38	80,9
	Sadece ihracat yapıyor	9	19,1

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Araştırmaya toplam 47 kişi katılmıştır. Katılımcıların %72,3'ü erkek, %27,7'si kadındır. Yaş dağılımında en yoğun grup %27,7 ile 39–45 yaş aralığındaki katılımcılardan oluşmaktadır. Bunu %21,3 ile 25–31 yaş, %21,3 ile 32–38 yaş ve %21,3 ile 46 yaş ve üzeri grup takip etmektedir. En düşük oran ise %8,5 ile 18–24 yaş aralığındadır. Eğitim düzeyine bakıldığında katılımcıların %61,7'si lisans, %23,4'ü ön lisans, %12,8'i yüksek lisans ve %2,1'i ortaöğretim mezunudur. Firmada çalışma süresinde en yüksek oran %36,2 ile “7 yıldan fazla” seçeneğinde yer alırken, bunu %27,7 ile “1–3 yıl” ve %25,5 ile “3–7 yıl” deneyimi olanlar takip etmektedir. “1 yıldan az” deneyime sahip olanların oranı ise %10,6'dır. Sektörde çalışma süresi açısından değerlendirildiğinde, %59,6'sı sektörde 7 yıldan fazla süredir çalışmaktadır. Bunu %23,4 ile “3–7 yıl”, %12,8 ile “1–3 yıl” ve %4,3 ile “1 yıldan az” kategorileri izlemektedir. Firma türü açısından katılımcıların %68,1'i anonim şirketlerde, %29,8'i limited şirketlerde, %2,1'i ise şahıs işletmelerinde görev yapmaktadır. Faaliyet alanı bakımından ise katılımcıların %80,9'u hem ihracat hem de ithalat yaparken, %19,1'i yalnızca ihracat faaliyetinde bulunmaktadır. Bu bulgular, çalışmanın ağırlıklı olarak deneyimli, yüksek eğitim düzeyine sahip ve dış ticaretin iki yönünde de faaliyet gösteren firmalarda görev alan katılımcılar üzerinden yürütüldüğünü göstermektedir.

4.11. Betimsel Bulgular

Demografik dağılımların analizinden sonra ölçeklere ait her bir ifade için elde edilen ortalama, standart sapma ve diğer betimsel istatistikler Tablo 7 aracılığıyla özetlenmiştir.

Tablo 7. İfade Bazlı İstatistik Tablosu

Soru	\bar{x}	σ	Min.	Maks.
1. Görev ve sorumluluklarımı yerine getirdiğimde öz güvenim artıyor.	4,66	0,48	4,0	5,0
2. Görev ve sorumluluklarımı yerine getirmek hedeflerime ulaşmak için önemlidir.	4,66	0,52	3,0	5,0
3. Görev ve sorumluluklarımı yerine getiremediğimde çözüm bulmak için çabalarım.	4,74	0,44	4,0	5,0
4. Görev ve sorumluluklarımı yerine getirmek kendime olan saygımı artırıyor.	4,7	0,55	3,0	5,0
5. Görev ve sorumlulukları yerine getirdiğimde iş doyumum artıyor.	4,66	0,52	3,0	5,0
6. Görev ve sorumlulukları yerine getirdiğimde kendimi başarılı hissediyorum.	4,64	0,64	2,0	5,0
7. Görev ve sorumluluklarımı yerine getirirken çok eğleniyorum.	3,66	1,13	2,0	5,0
8. Görev ve sorumluluklarımı yerine getirirken hiç zorlanmam.	4,19	0,85	2,0	5,0
9. Görev ve sorumluluklarımı yerine getirirken dışarıdan bir baskı hissetmem.	3,87	0,97	1,0	5,0
10. Şu anki iş yerinde görev ve sorumluluklarımı yerine getirirken sıkılıyorum.	2,19	1,06	1,0	5,0
11. Görev ve sorumluluklarımı yerine getirirken performansımın iyi olduğunu düşünürüm.	4,64	0,53	3,0	5,0
12. Görev ve sorumluluklarımı yerine getirirken konsantrasyonum çabuk dağılır.	2,02	0,99	1,0	5,0
13. Görev ve sorumluluklarımı ertelemeyen gününde ve zamanında yapmak benim için önemlidir.	4,57	0,5	4,0	5,0
14. İş yerinde verimli olabilmem için görev ve sorumluluklarımı yerine getirmem gerek.	4,6	0,5	4,0	5,0
15. Görev ve sorumluluklarımı yerine getirmek mesleğime olan saygımın karşılığıdır.	4,54	0,59	3,0	5,0
16. Görev ve sorumluluklarımı yerine getiremediğimde üzgün hissediyorum.	4,19	0,68	2,0	5,0
17. Görev ve sorumluluklarımı başarılı bir şekilde yerine getiremezsem kötü hissederim.	4,38	0,74	2,0	5,0
18. Görev ve sorumluluklarımı yerine getiremediğimde huzursuz olurum.	4,45	0,65	2,0	5,0
19. Görev ve sorumluluklarımı yerine getiremediğimde kendimi yetersiz hissediyorum.	4,17	1,11	1,0	5,0
20. Görev ve sorumluluklarımı yerine getirirken kendimi mutlu hissediyorum.	4,4	0,68	2,0	5,0
21. Görev ve sorumluluklarımla alakalı yeni şeyler öğrenmek bana keyif veriyor.	4,49	0,66	3,0	5,0
22. Görev ve sorumluluklarımla fayda sağlaması benim için önemlidir.	4,62	0,49	4,0	5,0
23. Şirketimiz lojistik firmasından nispeten düşük fiyatlar ve yük tarife ücretleri alabilmektedir.	4,15	0,81	2,0	5,0
24. Şirketimize lojistik firması tarafından en düşük maliyetli lojistik hizmetler sağlanır.	4,06	0,96	2,0	5,0
25. Lojistik firması, lojistik maliyetlerin düşürülmesi için çaba sarf eder.	4,11	0,87	2,0	5,0
26. Lojistik firması, şirketimizin lojistik hizmet ihtiyacını anlar.	4,32	0,63	3,0	5,0
27. Lojistik firması, teslim tarihlerine uyum açısından güvenilirdir.	4,28	0,71	3,0	5,0
28. Lojistik firması, teslim sürelerinin azaltılması hususunda çaba sarf eder.	4,06	0,92	2,0	5,0
29. Siparişler miktar ve ürün olarak doğru/hatasız şekilde teslim edilir.	4,38	0,68	3,0	5,0
30. Lojistik firması muayene, yerelleştirme, kapıdan kapıya tek seferlik servis gibi satış öncesi hizmetler sağlar.	4,09	0,86	2,0	5,0
31. Lojistik firması, ürünün güvenli bir şekilde teslimi için gerekli şartları (güvenli teslim için bilgi sağlar) yerine getirir.	4,36	0,61	3,0	5,0

32. Siparişler, herhangi bir zarara uğramadan teslim edilir.	4,38	0,64	3,0	5,0
33. Lojistik firması ürün güvenlik kurallarına uygun hareket eder.	4,38	0,64	3,0	5,0
34. Lojistik firması erken teslim, geç teslim, kaza vb. bir değişiklik durumunda anlık bilgilendirme yapar.	4,32	0,84	1,0	5,0
35. Lojistik firması istediğimiz değişiklikleri hızla yerine getirebilme becerisine sahiptir.	4,36	0,7	3,0	5,0
36. Lojistik firması, yaptığımız iş hakkında bilgi sahibidir.	4,38	0,64	3,0	5,0
37. Lojistik firması, satın alım geçmişimize göre önerilerde bulunur.	3,91	1,06	2,0	5,0
38. Lojistik firması karşılıklı hedeflerimizin başarılması için işimize katkı sağlamaya çalışır.	4,04	0,88	2,0	5,0
39. Lojistik firması ile birlikte şirketimizin lojistik ihtiyaçlarını tahmin ederek lojistik firmasının bize ayıracağı kapasiteyi planlarız.	4,02	0,85	1,0	5,0
40. Lojistik firması ile aramızdaki iletişim sayesinde, işimizle ilgili düzenlemelerde işbirliği yapabiliriz.	3,94	0,96	1,0	5,0
41. Birbirimizin sürekli gelişimi için önerilerde bulunuruz.	3,83	1,19	1,0	5,0
42. Lojistik firması ile aramızda bir problem oluştuğunda kolaylıkla uzlaşabiliriz.	4,28	0,77	2,0	5,0
43. Gümrük mevzuatı çok iyi uygulanmaktadır.	4,4	0,74	3,0	5,0
44. Gümrüklerde işlemler çok şeffaf yürütülmektedir.	4,26	0,85	2,0	5,0
45. Gümrük kapılarında işlemler yeterince hızlı yapılmaktadır.	4,15	0,91	2,0	5,0
46. Gümrük mevzuatı ihtiyaçlarımızı karşılayacak düzeydedir.	4,06	0,92	2,0	5,0
47. Siparişleri takip ederken alıcıya olabilecek her türlü sorun hakkında bilgi veririz.	4,4	0,68	3,0	5,0
48. Siparişler teslim edilinceye kadar müşteriyle sürekli iletişim halinde oluruz.	4,51	0,55	3,0	5,0
49. Elektronik stok takip sistemlerinin kurulması çok pahalı olduğu için gereksizdir.	2,04	0,98	1,0	5,0
50. Sevkiyat hata oranlarımız düşüktür.	4,23	0,81	2,0	5,0

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Araştırma kapsamında yer alan sorulara verilen yanıtların betimsel istatistikleri incelendiğinde, katılımcıların görüşlerinin genel olarak yüksek ortalamalar etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Ortalama değerlerin büyük çoğunluğu 4,00 ve üzerinde gerçekleşmiş olup, bu durum dış ticaret çalışanlarının görev ve sorumluluklarına yönelik algılarının ve lojistik süreçlerdeki performans unsurlarına katılımlarının yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Özellikle “Görev ve sorumluluklarımı yerine getirdiğimde öz güvenim artıyor” ve “Görev ve sorumluluklarımı yerine getirmek kendime olan saygımı artırıyor” gibi içsel motivasyon boyutunu yansıtan ifadelerde ortalamaların 4,60’ın üzerinde gerçekleşmesi, çalışanların işlerine karşı güçlü bir aidiyet ve öz yeterlilik duygusu taşıdıklarını ortaya koymaktadır.

Standart sapma değerleri incelendiğinde, çoğunlukla 0,40 ile 0,80 aralığında olduğu görülmektedir. Bu durum, katılımcıların verdikleri yanıtlar arasında yüksek derecede bir tutarlılık olduğunu göstermektedir. Minimum ve maksimum değerler ise bazı ifadelerde katılımcılar arasında farklı görüşlerin de mevcut olduğunu, ancak genel eğilimin olumlu yönde yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Örneğin “Şu anki iş yerinde görev ve sorumluluklarımı yerine getirirken sıkılıyorum” gibi ters kodlu ifadelerde daha geniş bir dağılım ve görece daha düşük ortalama değerler elde edilmiştir. Bu da çalışanların büyük bir kısmının iş ortamını motive edici bulduğunu, ancak az sayıda katılımcının motivasyon eksikliği yaşadığını göstermektedir.

Bu bulgular, dış ticaret çalışanlarının yüksek düzeyde içsel motivasyona sahip olduklarını, işlerini yalnızca görev bilinci ile değil, aynı zamanda kişisel gelişim, öz güven ve iş tatmini gibi unsurlarla ilişkilendirdiklerini göstermektedir. İçsel motivasyonun, lojistik performansın kritik unsurları olan zamanında teslimat, gümrük süreçlerinde hız ve şeffaflık, müşteri ile etkin iletişim ve düşük hata oranı gibi göstergeler üzerinde dolaylı ancak güçlü bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla, çalışanların motivasyonunu artırmaya yönelik stratejilerin, yalnızca bireysel tatmini değil aynı zamanda işletmenin operasyonel verimliliğini ve rekabet gücünü de yükselteceği öngörülmektedir.

Betimsel istatistiklerden elde edilen bu sonuçlar, Smart PLS yapısal eşitlik modellemesi ile gerçekleştirilen analiz bulgularıyla birlikte değerlendirildiğinde, içsel motivasyonun lojistik performans üzerindeki etkisini hem teorik hem de pratik açıdan destekleyen güçlü bir kanıt ortaya koymaktadır. Özellikle küresel rekabetin yoğun olduğu dış ticaret sektöründe, çalışan motivasyonunun işletme performansının ayrılmaz bir bileşeni olduğu açıkça görülmektedir.

5. SONUÇ

Bu araştırma, dış ticaret çalışanlarının içsel motivasyonunun lojistik performans üzerinde güçlü ve anlamlı bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Modelde, lojistik performans göstergelerinin yüksek dış yüklemeleri ve güvenilirlik değerleri tüm boyutların sağlam biçimde ölçüldüğünü gösterirken, betimsel bulgular çalışanların hem işi “*zamanında ve doğru*” yapmaya dönük güçlü bir içsel eğilime sahip olduklarını hem de süreç yönetimi ve iletişimde proaktif davrandıklarını göstermektedir.

Gümrük süreçlerinde dış ticaret çalışanları iki kanaldan performans göstermektedir; hata minimizasyonu ve belge doğruluğu. Bu kanallar, gümrük uygulamalarına ilişkin algılarda yüksek ama farklılaşan puanlarla birleştiğinde, motivasyonu yüksek ekiplerin bekleme risklerini azaltarak beyan doğruluğu ve işlem hızı üzerinden zaman ve güvenilirlik kazancı yarattığını göstermektedir. Elde edilen bulgular bu küçük davranışsal etkilerin en iyi teslimat göstergelerine taşındığını göstermektedir.

Altyapı konusunda katılımcıların gösterdikleri içsel performans, elektronik stok takip sistemleri pahalı/gereksizdir ifadesine güçlü katılmama ve izlenebilir teknolojiye gösterdikleri olumlu tutum, depolama ve elleçleme kaynaklı hasar ve kayıpların azalmasıyla bulgulara yansımaktadır. İçsel olarak güdülenmiş çalışan, altyapı kısıtlarını alternatif süreç akışlarıyla telafi eder ve bu kapasite kullanım verimliliği de hasarsız teslim bileşenlerine yansır. Yüksek dış yüklemeler, altyapı ilişkili maddelerin lojistik performans yapısını güçlü biçimde taşıdığını göstermektedir.

Hizmet kalitesi, motivasyonun en görünür çıktılarında biri olarak tutarlı hizmet standardı ve müşteri odaklılıktır. Doğru ve hatasız teslim, güvenli teslim koşulları, ürün güvenlik kurallarına uyum ve sorun anında uzlaşma becerisi yüksek ortalamalarla desteklenmektedir. İlgili ilişkiyel göstergeler ise; lojistik ortağın tecrübesi, değişiklikleri hızla yerine getirme ve karşılıklı hedeflere katkı olduğunu göstermektedir. Ölçüm modelindeki yüksek yüklemeler ve yapısal modeldeki güçlü yol katsayısı, hizmet kalitesinin güvenilirlik yönünden güçlü olduğunu ifade etmektedir.

Zamanlama unsuru, zaman çizelgesine uyum ve gecikmede azaltma, motivasyonun “*görevi zamanında tamamlama*” ve “*ertelemekten kaçınma*” eğilimleriyle güçlü çıktılara sahiptir. Teslim tarihlerine uyum ve teslim sürelerini kısaltma çabası, çalışanların özverili davranışlarıyla birleştiğinde öngörülebilir teslim zamanları ortaya çıkmaktadır. Gümrük hızı algısının kişilere göre değişken olması, zamanlama bileşeninde hâlâ sistematik iyileşmelere ihtiyaç olduğunu fakat iş önceliklerinin iyi planlanması ve erken uyarı davranışlarıyla performansı yukarı çekebilir.

Uluslararası sevkiyat, dış ticaret operasyonlarında taşıma modu ve rota optimizasyonunda taşıyıcı seçimi üzerinden maliyeti ve süreyi etkilemektedir. Navlun ve tarife avantajı, düşük maliyetli hizmet algısı ve maliyet düşürme çabası, tedarikçiyi anlama ve uyum içinde çalışmayla beraber değerlendirildiği zaman motivasyonun pazarlık gücü, seçeneklerin değerlendirilmesi ve risk dağıtımı gibi davranışsal mekanizmalarla maliyet etkinliği ve süre güvenilirliğini artırdığı görülmektedir.

Takip ve izleme, çalışmada en belirgin kanal olarak şeffaf bilgi akışı ve sürekli iletişimi ifade etmektedir. Anlık bilgilendirme, olası sorunları alıcıya iletme ve teslimata kadar sürekli iletişim halinde olmayı temsil eden değerler, çalışmada yüksek ortalamalara sahiptir. Bu davranışlar, izlenebilirliğin yalnızca teknolojiyle değil, motivasyonla beslenen disiplinli raporlama ve paydaşlarla iletişim içinde hareket etmekle mümkün olduğunu göstermektedir. İlgili maddelerin yüksek değerleri, izlenebilirlik bileşeninin lojistik performansın güvenilirlik ve müşteri memnuniyeti boyutlarına doğrudan bağlı olduğunu göstermektedir.

Toplamda içsel motivasyonun lojistik performans bileşenlerinde yarattığı etki, üç temel çıktıda birleşmektedir. Zaman unsuru; zamanlama, gümrük, uluslararası sevkiyat. Maliyet unsuru; uluslararası sevkiyat, altyapı verimliliği. Güvenilirlik unsuru; hizmet kalitesi, takip/izleme, gümrük. Çalışmadaki yüksek yol katsayıları, bu bileşenler arası yayılma etkisini açıklamaktadır. Betimsel bulgular ise söz konusu etkilerin günlük operasyonel faaliyetlerle desteklendiğini göstermektedir.

Bu çalışmanın bulguları, dış ticaret çalışanlarının içsel motivasyonunun lojistik performans üzerinde anlamlı ve güçlü bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuç, daha önceki literatürde yer alan benzer bulgularla örtüşmektedir. Örneğin Yıldız ve Şen (2024) çalışmalarında çalışan motivasyonunun performans ve işe bağlılığı artırdığını vurgulamışlardır. Bu çalışmada ise benzer şekilde, yüksek içsel motivasyona sahip çalışanların lojistik performans göstergelerinde özellikle zamanlama, hizmet kalitesi ve izlenebilirlik boyutlarında belirgin bir iyileşme sağladıkları bulunmuştur.

Benzer biçimde Bogomyakov (2022) motivasyonun iş performansı üzerinde olumlu etkisi olduğunu ve çalışan bağlılığının bu etkiyi güçlendirdiğini ortaya koymuştur. Bu çalışmamızda ise dış ticaret çalışanlarının motivasyonunun sadece bireysel performanslarını değil, aynı zamanda lojistik süreçlerin bütünsel verimliliğini artırdığı görülmektedir. Bu yönüyle mevcut çalışma Bogomyakov'un bulgularını lojistik bağlamda desteklemektedir.

Literatürde lojistik performansın altyapı, gümrük süreçleri ve maliyet odaklı unsurlarla açıklandığı görülmektedir (Özgün Acar ve Benli, 2021). Ancak bu çalışma, motivasyonun da bu unsurları tamamlayan kritik bir faktör olduğunu göstermiştir. Örneğin Köse ve Özgüner (2025) lojistik performansın ticaret hacmi ve ekonomik büyüme üzerinde önemli etkileri olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmamızda ise bu ilişkiye ek olarak lojistik performansı güçlendiren insan faktörünü ön plana çıkarmaktadır.

Özsoy vd. (2019) çalışmalarında yenilikçi faaliyetlerin lojistik performansa katkısını vurgulamışlardır. Bu çalışmada ise içsel motivasyonun çalışanların yenilikçi süreçlere katılımını kolaylaştırdığı ve alternatif çözümler üretmelerini sağladığı görülmüştür. Dolayısıyla içsel motivasyon lojistik inovasyonun da önemli bir tetikleyicisi olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak bu çalışma lojistik performansın yalnızca altyapı, teknoloji ya da dışsal koşullarla değil, çalışanların içsel motivasyon düzeyleriyle doğrudan şekillendiğini ortaya koymaktadır. Motivasyonu yüksek çalışanlar, sürecin her aşamasında daha hızlı, güvenilir ve proaktif bir yaklaşım sergileyerek işletmelerin rekabet gücünü artırmaktadır. Bu bulgu, lojistik sektöründe sürdürülebilir başarı arayışının temelinde insan kaynağının psikolojik ve davranışsal gücünü merkeze alan stratejilerin yer alması gerektiğini açıkça göstermektedir. Bu çalışma, dış ticaret çalışanlarının içsel motivasyonunun lojistik performans üzerinde pozitif etki yarattığını ampirik bulgularla ortaya koymuştur. Bu yönüyle akademik literatüre özgün bir katkı sağlamıştır.

Gelecekte yapılacak çalışmaların, içsel motivasyonun farklı sektörlerdeki lojistik performans üzerindeki etkilerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi lojistik yönetimi literatürünü daha da derinleştirecektir. Ayrıca uygulamaya yönelik daha kapsamlı stratejiler geliştirilmesine imkân sağlayacaktır.

YAZAR BEYANI / AUTHORS' DECLARATION:

Bu makale Araştırma ve Yayın Etiğine uygundur. Beyan edilecek herhangi bir çıkar çatışması yoktur. Araştırmanın ortaya konulmasında herhangi bir mali destek alınmamıştır. Makale yazım ve intihal/benzerlik açısından kontrol edilmiştir. Makale, “*en az iki dış hakem*” ve “*çift taraflı körleme*” yöntemi ile değerlendirilmiştir. Makalede kullanılan ölçek için yazar(lar) tarafından ölçeğin orjinal sahibinden izin alındığı beyan edilmiştir. Yazar(lar), dergiye imzalı “*Telif Devir Formu*” belgesi göndermişlerdir. Bu araştırmanın yapılması ile ilgili olarak Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Etik Komisyonundan 10/04/2025 tarih ve 106 sayılı “*Etik İzni Belgesi*” alınmıştır. / **This paper complies with Research and Publication Ethics, has no conflict of interest to declare, and has received no financial support. The article has been checked for spelling and plagiarism/similarity. The article was evaluated by "at least two external referees" and "double blinding" method. For the scale used in the article, it is declared by the authors that permission was obtained from the original owner of the scale. The author(s) sent a signed "Copyright Transfer Form" to the journal. Regarding the conduct of this research, an "Ethics Permission Certificate" dated 10/04/2025 and numbered 106 was obtained from the Ethics Committee of the University of Karamanoğlu Mehmetbey.**

YAZAR KATKILARI / AUTHORS' CONTRIBUTIONS:

Kavramsallaştırma, orijinal taslak yazma, düzenleme – **Y1** ve **Y2**, veri toplama, metodoloji, resmi analiz – **Y1** ve **Y2**, Nihai Onay ve Sorumluluk – **Y1** ve **Y2**. / **Conceptualization, writing-original draft, editing – A1 and A2, data collection, methodology, formal analysis – A1 and A2, Final Approval and Accountability – A1 and A2.**

KAYNAKLAR

- ADA, Nesrin, ETHIRAJAN, Manavalan, KUMAR, Anıl, VIMAL, Kek, NADEEM, Simon Peter, KAZANCIOĞLU, Yiğit ve KANDASAMY, Jayakrishna (2021), “*Blockchain Technology for Enhancing Traceability and Efficiency in Automobile Supply Chain - A Case Study*”, **Sustainability**, S.13(24), ss.(13667).
- AKDOĞAN, Mehmet Şahin ve DURAK, Aşkın (2017), “*Lojistik Şirketlerin İlişki Pazarlaması Yönelimlerinin Lojistik Performans ve Pazarlama Performanslarına Etkisi*”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, S.10(50), ss.621-633.
- ARVIS, Jean François, OJALA, Lauri, WIEDERER, Christian, SHEPHERD, Ben, RAJAN, Rajesh, SOURDIN, Patricia ve NAULA, Tapio (2018), **Connecting to Compete 2018: Trade Logistics in the Global Economy – The Logistics Performance Index and Its Indicators**, The World Bank Publisher, Washington DC.
- BARDAK, Furkan ve MAMATOĞLU, Nihal (2023), “*Çalışanlar için İçsel Motivasyon Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması*”, **Humanistic Perspective**, S.5(3), ss.1072-1097.
- BOGOMYAKOV, Evgeny (2022), “*Effect of Employee Motivation on Job Performance and the Role of Commitment: An Exploratory Study in the Automobile Industry in Russia*”, **Yüksek Lisans Tezi**, Antalya Bilim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Antalya.
- CHRISTOPHER, Martin (2016), “*Logistics & Supply Chain Management*”, **Pearson Education**, Harlow, 5. Baskı.
- COHEN, Jakob (1988), **Statistical Power Analysis For The Behavioral Sciences**, Lawrence Erlbaum Associates Publisher, Hillsdale, 2. Baskı.
- ÇAKMAK, Emrah ve DURAN, Şenol (2018), “*Lojistik Maliyetlerinin Dış Ticaret Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği*”, **İşletme ve İktisat Araştırmaları Dergisi**, S.6(4), ss.112-128.
- ÇETİNKAYA, Cengiz ve ERSÖZ, Fikret (2019), “*Lojistik Performans Göstergeleri İle Dış Ticaret İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme*”, **Uluslararası Ticaret ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, S.3(1), ss.45-60.
- DIEP, Nguyen Thi Ngoc, CANH, Tran Quang ve THACH, Nguyen Ngoc (2024), “*How to Improve the Logistics Performance Index*”, **Partial Identification in Econometrics and Related Topics** (Ed. Nguyen Ngoc Thach, Nguyen Duc Trung, Doan Thanh Ha, Vladik Kreinovich), Springer Nature Publisher, Switzerland, ss.481-494.
- FORNELL, Claes ve LARCKER, David Ford (1981), “*Evaluating Structural Equation Models with Unobservable Variables and Measurement Error*”, **Journal of Marketing Research**, S.18(1), ss.39-50.
- GAGNÉ, Michael ve DECI, Edward Lawrence (2005), “*Self-Determination Theory and Work Motivation*”, **Journal of Organizational Behavior**, S.26(4), ss.331-362.
- GASSMANN, Olivier ve KEUPP, Marcus Mathias (2007), “*The Competitive Advantage of Early and Rapidly Internationalising Smes in the Biotechnology Industry: A Knowledge-Based View*”, **Journal of World Business**, S.42(3), ss.350-366.
- HAIR, Joseph Frederick, BLACK, William Charles, BABIN, Barry James ve ANDERSON, Rolph Edward (2017), **Multivariate Data Analysis**, Pearson Education Limited Publisher, London, 8. Baskı.
- HAIR, Joseph Frederick, HULT, Gustav Tomas Michael, RINGLE, Christian Michael ve SARSTEDT, Marko (2021), **A Primer on Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM)**, SAGE Publications, California, 3. Baskı.
- HAIR, Joseph Frederick, RISHER, Jeffrey James, SARSTEDT, Marko ve RINGLE, Christian Michael (2017), “*When to Use and How to Report the Results of PLS-SEM*”, **European Business Review**, S.31(1), ss.2-24.
- HILL, Charles William Lazonick (2014), **International Business: Competing in the Global Marketplace**, McGraw-Hill Education Publisher, Berkshire, 10. Baskı.

- HOLZNER, Mario ve PECCI, Florin (2011), “*The Impact of Customs Procedures on Business Performance: Evidence From Kosovo*”, **World Customs Journal**, S.6(1), ss.17-30.
- KILIBARDA, Miloš, ANDREJIĆ, Mirjana ve POPOVIĆ, Vojislav (2017), “*Efficiency of Logistics Processes in Customs Procedures*”, **Journal of Applied Engineering Science**, S.15(4), ss.530-537.
- KOCA, Mevlüt (2021), “*Lojistik Sektörünün Dış Ticaret Gelişimi Üzerine Etkisinin İncelenmesi: Türkiye Örneği*”, **Mersin Üniversitesi Denizcilik ve Lojistik Araştırmaları Dergisi**, S.3(1), ss.40-62.
- KOTLER, Philip ve KELLER, Kevin Lane (2016), **Marketing Management**, Pearson Education Publisher, London, 15. Baskı.
- KÖSE, Zeynep ve ÖZGÜNER, Zeynep (2025), “*Relationship Between Logistics Performance, Trade Volume and Economic Growth*”, **Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.38, ss.230-252.
- LEE, Jeong Won ve SONG, Yeujeong (2019), “*Promoting Employee Job Crafting at Work: The Roles of Motivation and Team Context*”, **Personnel Review**, S.49(3), ss.689-708.
- MAHRUM FERİK, Nefise Gaye ve DİL ŞAHİN, Meltem (2024), “*Lojistik Yönetiminin Dış Ticaret Üzerine Etkisinin Literatür Taraması ile İncelenmesi*”, **İktisadi Araştırmalar Dergisi**, S.2(2), ss.72-78.
- MENTZER, John Thomas, DEWITT, William, KEEBLER, James Samuel, MIN, Seungjin, NIX, Nancy Winifred, SMITH, Charles David ve ZACHARIA, Zacharias George (2001), “*Defining Supply Chain Management*”, **Journal of Business Logistics**, S.22(2), ss.1-25.
- MEŞİN, Kevser ve CURA, Fatih (2022), “*Türkiye Dış Ticaretinin Lojistik Performans Çerçevesinde Değerlendirilmesi*”, **Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, S.22(2), ss.139-149.
- MOTTAZ, John Calvin (1985), “*The Relative Importance of Intrinsic and Extrinsic Rewards as Determinants of Work Satisfaction*”, **The Sociological Quarterly**, S.26(3), ss.365-385.
- NGUYEN, Tuan Hieu (2021), “*Improving International Shipment Efficiency to Enhance Trade Competitiveness In Developing Countries*”, **International Journal of Logistics Management**, S.32(2), ss.345-362.
- NUNNALLY, Jum Clarence ve BERNSTEIN, Ira Harry (1994), **Psychometric Theory**, McGraw-Hill Publisher, New York, 3. Baskı.
- ÖZDEMİR, Levent (2023), “*The Association Among Dimensions of Financial Development and Logistics Performance*”, **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.57, ss.201-217.
- ÖZGÜN ACAR, Derya ve BENLİ, Muhammed (2021), “*Dış Ticarete Lojistik Performansın Etkisi*”, **Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, S.19(4), ss.48-65.
- ÖZOĞLU, Buket ve ERDEMİR, Mustafa Burak (2021), “*Lojistik Performansın Pazarlama Performansı ve Müşteri Memnuniyetine Etkisi: Üretim İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma*”, **Business & Management Studies: An International Journal**, S.9(3), ss.994-1011.
- ÖZSOY, Seren, TUNAHAN, Hakan ve ESEN, Sinan (2019), “*Effect of Knowledge Spillover on the Logistics Performance*”, **Alphanumeric Journal**, S.7, ss.45-58.
- REIDELL LAW FIRM (2025), “*Understanding FDA Compliance: A Key Step for Exporting to the U.S. Market*”, **News from Our Members**, <https://www.iaccse.com/understanding-fda-compliance-a-key-step-for-exporting-to-the-u-s-market> (Erişim Tarihi: 09.08.2028).
- REZAEI, Jafar, VAN ROEKEL, Wilco S. ve TAVASSZY, Loránt (2018), “*Measuring the Relative Importance of the Logistics Performance Index Indicators Using Best Worst Method*”, **Transport Policy**, S.68, ss.158-169.
- TİCARET BAKANLIĞI (2025), “*Gümrük İdarelerinde Kullanılan Belgeler*”, **Gümrük İşlemleri**, <https://ticaret.gov.tr/gumruk-islemleri/gumruk-idarelerinde-kullanilan-belgeler> (Erişim Tarihi: 10.08.2025).
- UĞURLU, Süleyman ve KESER, Ercan (2020), “*Dış Ticaretin Gelişiminde Lojistik Sektörünün Rolü: Ekonometrik Bir Analiz*”, **Social Mentality and Researcher Thinkers Journal**, S.6(37), ss.2061-2069.

- WORLD BANK (2023), **Connecting to Compete 2023: Trade Logistics in an Uncertain Global Economy**, International Bank for Reconstruction and Development Publisher, Washington DC.
- WORLD BANK (2023), “*Logistics Performance Index 2023*”, **World Bank Corporate Web Page**, <https://lpi.worldbank.org> (Erişim Tarihi: 09.08.2025).
- YILDIZ, Derya ve ŞEN, Gülaçtı (2024), “*The Effect of Employee Motivation on Performance and Work Commitment*”, **Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi**, S.59(2), ss.666-693.
- YILDIZ, Deniz ve WOLFF, Reyhan Ayşe (2018), “*Türkiye’de Lojistik Yönetimindeki Gelişmeler: Stratejik Bir Bakış Açısı*”, **Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi**, S.7(3), ss.187-198.

